JUNIMEA ŞI "CONVORBIRI LITERARE"

Cornel MORARU

Abstract

What's more important, due to the members of the literary movement 'Junimea' the Romanian cultural discourse enters a new phase of its existence. Not yet sufficiently well defined, it gains substance and becomes more consistent. 'A breath of firmness blows through our culture' says Tudor Vianu. Based on a solid philosophical foundation, the Maiorescian cannon itself makes it possible for the content and form to become one entity. In fact, it was not the substance we lacked in the cultural discourse, but the form.

1. Opţiunile unei generaţii

Societatea literară *Junimea* a luat fiinţă la Iaşi "în iarna anului 1863 – primăvara anului1864"[1)], având ca membri fondatori pe T. Maiorescu, P. P. Carp, Iacob Negruzzi, V. Pogor, Theodor G. Rosetti. La început întrunirile se ţineau săptămânal, vinerea ("ziua Venerii", zicea V. Pogor), alternativ în casele lui Maiorescu şi Pogor. Din toamna anului 1876, ia fiinţă la Bucureşti o a doua *Junime*, ale cărei şedinţe aveau loc, la început, acasă la Odobescu, apoi în casa lui T. Maiorescu, de regulă sâmbăta. Între timp, câţiva dintre junimiştii ieşeni marcanţi se mutaseră în capitala ţării, printre aceştia, Carp, Eminescu, Slavici, Maiorescu, Rosetti. Lor li se adaugă în curând o achiziţie importantă, I. L. Caragiale, urmat mai apoi de Duiliu Zamfirescu.

De ce *Junimea*? Numele societăţii pare să fi fost dat cu totul întâmplător de Th. Rosetti (altfel, figura cea mai ştearsă dintre întemeietori). Cineva propusese mai înainte "Ulpia Traiana", trezind hohotele de râs ale asistenţei. Propunerea timidă, cu jumătate de gură, a lui Rosetti a fost acceptată imediat, după care urmează ritualul botezului săvârşit, ca de obicei în astfel de împrejurări, de V. Pogor. Evenimentul pare a fi un prim semn de atitudine "ostensibil antipedantă" la *Junimea* ieşeană. Aici, în fosta capitală a Moldovei, spiritul latinist era destul de puternic în acel moment, generând peste câţiva ani vigurosul atac maiorescian din studiul *În contra şcoalei Bărnuţiu* (1868). Universitatea cel puţin se afla în stăpânirea lui Bărnuţiu şi a numeroşilor săi adepţi.

Înainte de a încerca să dăm şi alte răspunsuri la întrebarea pusă, să precizăm că nu este nici o legătură între *Junimea* ieşeană sau bucureşteană şi societatea "Junimea română" înfiinţată de studenţii români la Paris în anul 1851. După cum o altă grupare cu titlu similar, "România june", societate culturală şi literară, va lua fiinţă abia la 25 martie 1871 la Viena. Aceasta va constitui însă, cu timpul, o prelungire a programului şi ideilor junimiste. I. Slavici, ales preşedinte în primul comitet de conducere, şi Eminescu, în perioada studiilor vieneze, vor lua parte la întrunirile societăţii şi mai ales la organizarea grandioasei serbări de la Putna (400 de

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

ani de la întemeierea mănăstirii lui Ştefan cel Mare). În *Almanahul Societăţii academice social-literare "România jună"* din 1883, Eminescu va publica pentru prima dată poemul *Luceafărul*, iar T. Maiorescu articolul *Progresul adevărului*. De altfel, întregul număr din *Almanah* fusese pregătit la Bucureşti de Maiorescu.

Nu e deloc lipsit de interes, totuşi, să amintim, într-un context al filiaţiilor şi influenţelor, de *"Germania tânără"*, denumire colectivă care-i grupa pe scriitorii şi revoluţionarii germani de după anul 1830. Dintre aceştia, se reţin nume ca Heinrich Heine, Ludolf Wienbarg, Heinrich Laube, dar mai ales Karl Gutzkow, autor – printre altele - al piesei *Nihiliştii* (*Die Nihilisten*, 1853).[2)] Capii Junimii nu erau străini de aceşti autori de notorietate în Germania anilor când îşi făceau ei studiile acolo. Nu e vorba de identificarea unei influenţe directe, ci doar de aşezarea în context european a fenomenului junimist, eventual de raportarea la modele, care pot acţiona şi inconştient (ca orice fenomen creator autentic de "personanţă", cum ar spune Blaga). Să mai reţinem, în aceeaşi ordine de idei, că în Italia, Giuseppe Mazzini punea la 1830 bazele mişcării *La Giovine Italia*. În ciuda negaţiei vehemente a trecutului imediat, junimiştii sunt însă conservatori şi, teoretic, se revendică de la evoluţionismul german şi englez. Lucrarea *Istoria civilizaţiei în Anglia* de H. T. Buckle a fost una din cărţile cele mai dezbătute, multă vreme, în şedinţele *Junimii*, constituind la început chiar subiect de expuneri publice pentru T. Maiorescu şi V. Pogor, în cadrul faimoaselor "prelecţiuni poporale". Un studiu asupra cărţii lui Buckle publică Pogor în primul an al *Convorbirilor literare* (15 mai 1867).[3)]

Acestea sunt, pe scurt, datele principale care circumscriu apariţia *Junimii* ieşene. Nu intrăm în alte detalii istoriografice, oricât de interesante ar fi acestea. În schimb, încercăm să revenim la denumirea dată societăţii, aparent cu multă uşurinţă şi în modul cel mai spontan cu putinţă. Nouă determinantă ni se pare, în alegerea numelui *Junimii* (e drept, fără o deliberare specială), opţiunea de generaţie, exprimată clar de membrii grupului fondator. Erau cu toţii de vârste apropiate, între 20 (Iacob Negruzzi) şi 30 de ani (V. Pogor). T. Maiorescu, deja rector al Universităţii ieşene, avea 23 de ani, iar Petre P. Carp, viitorul lider politic al grupării, abia împlinise 26 de ani, la fel cât Th. Rosetti. Omogenitatea grupului nu poate fi pusă la îndoială, sprijinindu-se – cum observa T. Vianu – "pe consensul mai multor voinţe", în timp ce o personalitate puternică îi domină în permanenţă. Mai toţi făcuseră studii temeinice de filosofie şi drept în Germania sau la Viena, cu excepţia lui Pogor şi Rosetti (care studiaseră şi la Paris), şi împărtăşeau aceleaşi idei "de ordine, de organicism, de istorism, punct de plecare al ideologiei junimiste şi în materie literară, dar mai ales în materie politică"[4)]. Dar i-a unit mai ales decizia de a se raporta în termeni de ruptură violentă faţă de trecut, având sentimentul pe care l-am putea numi "adamitic", cu un cuvânt al lui Cioran, de a lua totul de la început, ca şi cum *Junimea* s-ar fi ivit pe un loc absolut gol, fără precursori şi fără modele. E un sentiment tipic de generaţie, chiar dacă problema generaţiilor va fi conştientizată, la noi, mult mai târziu (odată cu generaţia lui Mircea Eliade). Junimiştii au obsesia unui nou început în cultura română, iar programul lor iniţial exprima exact această atitudine intelectuală iconoclastă, dar – surprinzător - într-un spirit pragmatic, aşezat şi coerent în cele mai mici detalii ale unei acţiuni culturale pozitive de bătaie lungă. Aceasta e, poate, faţa matură, bătrânicioasă, a criticismului junimist, dacă ne gândim că un T. Maiorescu va rămâne practic neschimbat timp de trei decenii, cât va dura efectiv acţiunea sa critică. Numai un Maiorescu putea să domine, prin seriozitate şi echilibru olimpian, o societate irespectuoasă, înclinată mai mult spre zeflemea şi frondă, reuşind s-o îndrume către o activitate pozitivă în esenţa ei. Aceste trei decenii se vor constitui totodată într-o epocă literară distinctă, epoca *Junimii* sau a marilor clasici (cum o numesc istoricii literari). Este triumful unei generaţii, care-şi va pune în final pecetea şi pe adversari, chiar dacă după victoria "direcţiei noi" termenii de raportare la trecut şi, într-un fel, şi la opozanţi se mai îmblânzesc. Intervalul de trei decenii, pe care se întinde mişcarea /

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

ofensiva junimistă, corespunde chiar ritmului de succesiune a generaţiilor literare în secolul trecut.

Grupului de fondatori i se adaugă pe parcurs alţi tineri, cei mai mulţi tot de formaţie intelectuală germană: Leon Negruzzi, N. Scheletti, Samson Bodnărăscu, M. Eminescu, Gh. Racoviţă, Miron Pompiliu, I. Slavici, V. Burlă, A. D. Xenopol etc. Nu toţi sunt scriitori, ci mulţi dintre ei filologi, istorici, jurişti, economişti sau chiar militari, ca Th. Şerbănescu, N. Scheletti şi G. Bengescu-Dabija, unchiul marii prozatoare Hortensia Papadat-Bengescu. Toţi aceştia "n-au constituit decât cimentul unei mari construcţii culturale colective, al cărei arhitect a fost T. Maiorescu şi regizor Iacob Negruzzi"[5]. De fapt, T. Maiorescu a fost călăuza, omul din faţă. El a dus şi a câştigat de unul singur principalele bătălii literare ale *Junimii*. În timp, i s-au adăugat alte câteva mari personalităţi, adevărate vârfuri ale creaţiei culturale româneşti, dând strălucire unei generaţii care, altfel, nu ar fi putut rămâne în istorie. Bilanţul final întrece categoric aşteptările întemeietorilor *Junimii*: "Când o mişcare culturală, în afară de mortarul câtorva generaţii de oameni culţi, privind unitar şi serios problemele vieţii româneşti, a dat politicei pe P. P. Carp, criticei teoretice pe T. Maiorescu, poeziei pe M. Eminescu, prozei pe I. Creangă, teatrului pe I. L. Caragiale, istoriei pe A. D. Xenopol, filosofiei pe Vasile Conta – acea mişcare nu poate fi privită decât ca un fenomen de mare însemnătate."[6] Iar E. Lovinescu nici măcar nu-i menţionează pe Slavici, Duiliu Zamfirescu, S. Bodnărăscu şi, de ce nu, pe Alecsandri, adoptat fără probleme de junimişti, pe nuvelistul N. Gane şi chiar pe Iacob Negruzzi, scriitor talentat nu încape îndoială, preşedinte al Academiei Române la un moment dat.

2. Programul cultural junimist. Rolul revistei "Convorbiri literare"

Cele trei forme de manifestare publică a *Junimii* ieşene au fost "prelecţiunile poporale", tipografia cu programul editorial aferent şi revista *Convorbiri literare*.

"Prelecţiunile" stau la baza înfiinţării *Junimii*. Primele conferinţe le ţine T. Maiorescu începând din 10 februarie 1863, în sala Băncii Moldova. Acestea se bucură de un mare succes datorită talentului oratoric al vorbitorului, dar şi atmosferei culturale existente în acel moment postunionist, când fosta capitală a Moldovei încearcă să recupereze prin cultură ce a pierdut în administraţie. În anul următor, lui Maiorescu i se asociază Vasile Pogor şi P. P. Carp, începând un nou ciclu de conferinţe, din febr. 1864 până în vacanţa Paştilor. Cu o întrerupere în anii 1864 – 1865, conferinţele durează până în 1881, deci vreo şaptesprezece ani. Temele sunt dintre cele mai diverse, iar conferenţiarii sunt recrutaţi dintre noii veniţi la *Junimea*. Tuturor li se impune ca un model T. Maiorescu, creându-se "chiar o tradiţie a conferenţiarului «absolut» - tip junimist: un domn îmbrăcat în frac, la ora 1 după amiază, venit în trăsură cu coşul ridicat, sosit în ultima clipă prin coridoare nefrecventate pentru a dispărea la urmă pe aceeaşi cale nevăzută. – un conferenţiar izolat de public de la tribună, în genere fără note, recitând cu aer de improvizare, un preot oficiind departe de credincioşii din sală pentru a se bucura de mai mult prestigiu."[7]

Acelaşi spirit de seriozitate vădesc junimiştii în încercarea de a-şi procura o tipografie în scop editorial; de a publica scrieri originale, antologii, traduceri, o revistă, texte bisericeşti, documente ale istoriei românilor, tratate, hrisoave, cronici, dar şi cărţi de şcoală – "cu preţul cel mai modic posibil" -, utilizând litere latine şi ortografia stabilită de T. Maiorescu în *Despre scrierea limbei române*. La început mica întreprindere editorială funcţionează prin cotizaţii lunare ale principalilor membri junimişti. În vederea exploatării comerciale, se înfiinţează o librărie, în 1867, sub direcţia lui Lewandowski (dar sub supravegherea lui Pogor), nu în scopuri de

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

câştig, ci numai culturale. Un "Apel la autorii români" îi îndeamnă pe aceştia să vină cu oferte către editură cu precizarea condiţiilor de tipar şi a drepturilor de autor. Chiar dacă planul se va dovedi prea idealist, pe termen lung ideea va da roade. Aşa trebuia conceput un program concret de acţiune culturală, într-un spirit coerent pragmatic, care să constituie temelia culturii unui popor.

Un factor important în închegarea mişcării literare de la Junimea l-a constituit apariţia revistei *Convorbirii literare* la 1 martie 1867. Titlul, amintind de numeroasele *Gespräche* germane, e găsit de Iacob Negruzzi şi tot el e numit redactor responsabil ("răspunzătoriu"), rămânând în fruntea publicaţiei aproape trei decenii, adică în toată perioada ei de glorie. Din introducerea la primul număr, scrisă de Maiorescu, dar semnată de Iacob Negruzzi, aflăm că noua revistă apare «în formatul stinsei "România literară"» având drept scop "de a reproduce şi răspândi tot ce intră în cercul ocupaţiunilor literare şi sciinţifice; de a supune unei critice serioase operele ce apar din orice ramură a sciinţei; de a da samă despre activitatea şi producerile societăţilor literare, în special a celei din Iassi şi de a servi ca punct de întâlnire şi înfrăţire pentru autorii naţionali". În primii cinci ani revista era bilunară, cu apariţii la fiecare 1 şi 15 ale lunii. Din anul 1872 devine lunar, însă cu un număr sporit de pagini. Cu totul ieşită din comun e longevitatea revistei. După o apariţie ieşeană neîntreruptă de 18 ani, redacţia e mutată la Bucureşti în 1885 odată cu transferarea lui Negruzzi la Universitatea din capitală. Acesta, din 1993, când aduce la redacţie pe câţiva dintre discipolii lui T. Maiorescu, devine "director" al revistei, apoi se retrage de tot în 1995. Conducerea e lăsată pe seama unui comitet, din care nu lipsesc Mihail Dragomirescu, P. P. Negulescu, C. Rădulescu-Motru, D. Evolceanu, I. S. Floru, Teohari Antonescu etc.. Între timp revista găzduise în paginile sale principalele bătălii literare duse de T. Maiorescu, în fond întreaga sa acţiune critică, alături de operele cele mai importante ale scriitorilor junimişti, ale marilor clasici în primul rând, pentru a continua cu Duiliu Zamfirescu şi I. Al. Brătescu-Voineşti. *Convorbirile*, cu un profil din ce în ce mai pronunţat academic, continuă să apară până în ianuarie 1944 conduse, pe rând, de slavistul Ion Bogdan, de S. Mehedinţi, I. A. Rădulescu-Pogoneanu, Al. Tsigara-Samurcaş, Ilie Torouţiu, cu toţii formaţi la şcoala lui Maiorescu. Epoca revistei, ca de altfel şi a *Junimii*, trecuse însă. Altele sunt forţele şi direcţiile literare de la sfârşit şi început de secol. Alecsandri, Eminescu, Creangă, Vasile Conta muriseră. Slavici, Caragiale şi A. D. Xenopol părăsesc gruparea şi se îndreaptă către alte publicaţii. La fel Coşbuc, care nici nu fusese vreodată prea aproape de Maiorescu. Acesta, la rându-i, scria din ce în ce mai rar, iar Negruzzi deloc. Cu cuvintele memorabile ale lui E. Lovinescu: "Se poate spune că de la 1895 atât Maiorescu cât şi *Convorbirile literare* îşi devin postumi."[8)]

3. Spiritul critic

Spiritul critic la *Junimea* pare o continuare firească a criticismului moldovean, opus liberalismului muntean, cel puţin în opinia lui G. Ibrăileanu. "Spirit critic" înseamnă preocuparea privind "problema asimilării elementelor culturii apusene necesare poporului român". Când cultura occidentală a început să pătrundă mai puternic în ţările române "ea a găsit, la porţile Moldovei mai ales, păzitori care s-o examineze şi să-şi dea seama de ceea ce ne trebuia".[9)] Epoca de maximă înflorire a spiritului critic a fost perioada cuprinsă între anii 1840 şi 1880, adică de la *Dacia literară* cu bine cunoscuta "Introducţie" a lui Mihail Kogălniceanu până la articolul lui Maiorescu *Neologismele*, iniţial *În contra neologismelor* (publicat în *Convorbiri literare* în 1881). Spiritul critic, îndeosebi cel moldovean, a prezidat cu luciditate "la

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

introducerea culturii străine şi la asimilarea ei". Dacă muntenii au meritul de a fi făcut "operă de un interes mai urgent: asimilarea formelor politice", pe care le-au "transplantat" necondiţionat, contribuind astfel la dezvoltarea statului român modern, moldovenii au fost mai activi pe terenul culturii, mai exact pe terenul "criticii culturii străine la noi". Nevoia acestei critici va fi reprezentată mai departe "de societatea Junimea din Iaşi, întrupându-se mai ales în cel mai strălucit reprezentant al Junimii, d. Maiorescu, a cărui activitate, *până la 1880*, nu e decât continuarea acestei critici a adaptării culturii străine".[10)]

Poate că etapele spiritului critic propuse de G. Ibrăileanu nu corespund întocmai stării de lucruri de atunci, după cum şi distincţia între criticismul moldovean şi liberalismul muntean pare cam exclusivistă. Teoria "spiritului critic" acoperă însă o realitate şi, pe deasupra, defineşte momentul *Junimii* în termeni de continuitate faţă de înaintaşi, adică altfel decât se vedeau junimiştii pe ei înşişi: "Aşadar, d. Maiorescu cel de până la 1881 a avut marele rol de a fi unul – şi ultimul – dintre acei care au prezidat la formarea culturii române în unele privinţe, cum vom vedea, inferior, în unele mai unilateral, în altele superior."[11)] Comentariul, uşor restrictiv cu aprecierile, nu trebuie să ne mire. Ibrăileanu, care începuse ca discipol al lui Gherea, e de altă formaţie şi orientare ideologică (nemaiorescianã). În plus, când scrie acest eseu (pe la 1905, dar editat în 1909), are deja o altă perspectivă asupra însemnătăţii şi rolului jucat de "noua direcţie" junimistă.

Punctul de vedere al lui Ibrăileanu a fost corectat şi, în unele privinţe, nuanţat de E. Lovinescu. Acesta nu neagă rolul ce revine "spiritului inhibitiv moldoveran", faţă de "spiritul revoluţionar muntean" ca "filtru necesar al penetraţiei civilizaţiei apusene", dar trebuie lăsate deoparte atitudinea în problema limbii şi rezistenţa prin creaţia artistică. Nici una nici alta nu constituie o caracteristică moldovenească. La fel stau lucrurile şi în privinţa criticismului cultural, unde un Ion Ghica sau chiar un Heliade nu stau mai prejos decât scriitorii moldoveni. Cu alte cuvinte, "fenomenul nu-i deloc regional, ci-i caracteristic întregii noastre literaturi".[12)] Într-adevăr, chiar odată cu *Dacia literară* procesul deprovincializării culturii române intrase pe o linie ascendentă. Nimic esenţial din ce se va întâmpla de aci încolo în cultura română nu mai este doar de interes local. Lovinescu admite însă că rezistenţa faţă de influenţele culturale străine s-a manifestat mai energic în Moldova şi asta numai datorită existenţei "mai multor scriitori de talent" acolo. După cum : "Caracteristică devine numai existenţa unei critici sistematice şi organizate pe un fond ideologic. Prezenţa în Moldova a unor personalităţi puternice şi a unor reviste, în jurul cărora s-au grupat şcoli literare şi partide politice cu un caracter de reacţiune împotriva liberalismului muntean, nu poate fi considerată ca întâmplătoare. Oricum s-ar interpreta, ea este un adevăr istoric."[13)] Rolul junimismului nu trebuie minimalizat însă. El este "opera colectivă a unei generaţii tot atât de solidare în atitudinea ei pe cât fusese şi generaţia de la 1848". Replica junimistă era absolut necesară în ritmul evoluţiei noastre istorice: "exaltării paşoptiste, era firesc să-i răspundă, în chip ritmic, după un pătrar de veac, criticismul junimist".[14)] Criticul mai ia în calcul atitudinea temperamentală caracteristic moldovenească (privind fenomenul "prin prisma psihologiei etnice"), cu toată originea ardeleană a lui Maiorescu, dar şi mediul german de formaţie intelectuală a principalilor junimişti. Chiar dacă nu e de acord cu teoria maioresciană a *"formelor fără fond"*, originalitatea criticii junimiste nu poate fi pusă la îndoială. Lovinescu recunoaşte că nu e vorba de originalitatea ideii, ci de acţiunea coerentă atingând toate domeniile culturii româneşti din a doua jumătate a veacului al XIX-lea: "În faţa revoluţiei liberale, «junimismul» s-a ridicat ca singura forţă organizată a reacţiunii; de n-a împiedicat progresul grăbit al dezvoltării noastre politice şi culturale, a exercitat, totuşi, o influenţă asupra sufletelor, felurit apreciată, dar reală, cu care aproape se confundă istoria culturii şi literaturii noastre de după 1866."[15)]

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

Este limpede că spiritul critic la *Junimea*, în ciuda unor note comune, este, totuşi, altceva decât realizaseră paşoptiştii. Cu junimiştii cultura română însăşi intră într-un alt ciclu de evoluţie, iar spiritul critic are ca obiect, în afara unor probleme de fond, tocmai diferenţierea şi ruptura faţă de înaintaşi. Mai ales replica la exaltarea paşoptistă e salutară. Mai pragmatici, junimiştii impun un nou tip de intelectual român, diferit de cel paşoptist (spirit enciclopedic, patriot ardent, amator de proiecte culturale irealizabile), un intelectual dotat cu spirit lucid şi simţul diferenţierii valorilor, având totodată conştiinţa limitelor, inclusiv a propriilor limite, într-un sens ironic, chiar autoironic. El nu numai că realizează o adecvare superioară a proiectului cultural la realitatea existentă, dar introduce un cod ironic în discursul cultural românesc, culminând cu acel extraordinar spirit de autocalomniere la Caragiale. De unde convingerea că totul trebuie luat de la început şi reaşezat pe fundamente noi, pe legea naturală a evoluţiei lente. Chiar dacă junimismul reprezintă replica evoluţionismului german şi englez faţă de spiritul revoluţionar francez adoptat de paşoptişti, contribuţia *Junimii* e întâi de toate pe terenul activităţii practice (nu în plan teoretic). Respingând *"formele fără fond"*, mai ales prin T. Maiorescu, critica junimistă a fost fecundă, încercând "să sprijine fondul oriunde s-ar fi aflat, pentru a provoca acea mişcare internă de la fond la formă". Tocmai prin această operă, "critica lui Maiorescu s-a arătat, în adevăr, pozitivă; disociind noţiunile parazitare ale esteticii, ea reprezintă cea mai salutară încercare de consolidare a unui fond depăşit cu mult de nişte forme pe care rămâne să le umplem prin opera lentă a timpului."[16)]

4. O stare de spirit: "structura junimistă"

Toţi exegeţii fenomenului junimist au văzut, în primul rând, în *Junimea* o grupare, o asociaţie de o riguroasă formă instituţională, cu întruniri regulate, cu discuţii consemnate în procese verbale, cu tentativa de a pune în practică un program cultural bine articulat. E un aspect important acesta, al unei infrastructuri organizatorice şi economice model, dar nu explică singur triumful mişcării. Tudor Vianu avea, desigur, dreptate când încerca să evidenţieze, pe lângă toate acestea, *"unitatea de spirit"*, ca adevăratul liant al Societăţii *Junimea*, *"structura ei morală"*, care prezintă o seamă de trăsături distinctive. Acestea ar fi, în ordine, spiritul filosofic, spiritul oratoric, gustul clasic şi academic, ironia şi, firește, ca un corolar, spiritul critic, amintit şi analizat de noi mai înainte. De-abia *"structura junimistă"*, consideră Vianu, explică integral, alături de contribuţia remarcabilă a revistei, prin longevitate mai ales, lunga continuitate de spirit a *Junimii* timp de trei decenii.[17)]

Fiecare parte componentă a *"structurii junimiste"* (sau a mentalităţii junimiste) ar merita un comentariu cât mai aplicat. Spiritul filosofic, bunăoară, s-a manifestat prin interesul constant pentru metafizică şi logică, pentru lectura filosofică şi chiar pentru specializarea în discipline filosofice (T. Maiorescu, A. D. Xenopol, Vasile Conta, Eminescu, limitându-ne numai la primii junimişti) sau în pasiunea exclusivă pentru dezbaterea de idei generale. La *Junimea* nu erau deloc agreate studiile de specializare îngustă, nici măcar cercetările istorice factologice, de simplă erudiţie. După cum, acelaşi cult al gândirii abstracte şi al dicţiunii elevate a ideilor a menţinut un climat favorabil poeziei filosofice (Eminescu şi, mai târziu, Panait Cerna). Prima traducere în limba franceză a *Lumii ca voinţă şi reprezentare* de Arthur Schopenhauer o face Zizin Cantacuzino, un junimist, la îndemnul lui T. Maiorescu. Acesta din urmă tradusese el însuşi din Schopenhauer, ţinea cursuri de filosofie şi logică la universitate, iar mulţi tineri discipoli ai săi vor fi îndrumaţi către o carieră filosofică universitară: C. Rădulescu-Motru, Mihail Dragomirescu, P. P. Negulescu, Ion Petrovici, Gr. Tăuşan etc.

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

În ce priveşte spiritul oratoric, acesta pare îndreptat în special împotriva retoricii paşoptiste, dar şi a frazeologiei politice şi parlamentare. Ceea ce întreprind junimiştii este încercarea de a reabilita spiritul oratoric autentic, bazat pe căutarea unui fond de adevăr real şi pe deprinderea cu analiza critică a ideilor. Nu poate scăpa nimănui, ca să dăm un exemplu, modul admirabil în care un T. Maiorescu îşi ţine sub control propriul discurs, rostit sau scris, turnat parcă în granit. Tot Maiorescu ne-a lăsat şi câteva savuroase portrete de *"oratori, retori şi limbuţi"*" ilustrând nu mai puţin o veritabilă tipologie a discursului politic parlamentar: *"oratorul vorbeşte pentru a spune ceva, retorul pentru a se auzi vorbind, limbutul pentru a vorbi"*.[18] În acelaşi context, criticul deplânge unele vicii ale retoricii politicianismului, cum ar fi declamaţia goală, spoiala de erudiţie prin citate, confuzia de idei. Mai ales, confuzia de idei. La polul opus, mai toţi junimiştii au practicat, din vocaţie sau din necesitate, oratoria publică şi universitară, cu performanţe intrate demult în legendă. Ei propun adevărate modele ale artei oratorice (T. Maiorescu, P. Carp) şi să nu uităm că prima manifestare publică a *Junimii* ieşene a fost aceea a *"prelecţiunilor poporale"*, devenite un fel de ritual aşteptat cu emoţie şi curiozitate, ţinând capul de afiş timp (am văzut) de aproape două decenii. Aşadar, mai mult decât un ideologem literar, junimismul este şi un nou tip de discurs cultural, substanţial revigorat de o mai atentă analiză critică a ideilor şi a expresivităţii lor perfect adecvate: stil prin excelenţă cerebral, eseistic. Aşa a fost posibil ca, la graniţa dintre spiritul filosofic şi spiritul oratoric, să ia fiinţă o nouă specie de discurs, dizertaţia filosofică (eseu de proporţii reduse), o invenţie junimistă, alcătuită după modelul micilor tratate de morală din antichitate sau din perioada clasicismului francez (T. Vianu). Aproape toate scrierile maioresciene, dar cu deosebire *Progresul adevărului* şi *Din experienţă*, au structura demonstrativă a disertaţiei de idei, exerciţii impecabile de concizie şi argumentaţie, îmbinând afirmarea de adevăruri *a priori* cu cercetarea de exemple extrase din experienţă, inclusiv din experienţa lecturii.

Aceluiaşi interes constant pentru clasicităţi şi rigoarea gândului îngrijit exprimat îi corespunde, în poezie, gustul clasic şi academic. Era, în fond, o pledoarie pentru limpezime şi transparenţă în discursul poetic, cu bine cunoscuta reacţie maioresciană la *"beţia de cuvinte"* şi la confuzia esteticului cu alte valori, îndeosebi cu politicul. Firește, gustul clasic nu excludea gustul pentru poezia romantică sau pentru teatrul lui Ibsen, din care se publică traduceri în *Convorbiri* (Maiorescu traduce *Copilul Eylof* în 1895). O rezistenţă puternică manifestă junimiştii la sensibilitatea modernă simbolistă, ca şi reţinerea faţă de muzica lui Wagner, în cazul lui Maiorescu, deşi îl preocupa încă din tinereţe (v. conferinţa *Tragedia clasică franceză şi muzica lui Wagner* ţinută la Berlin şi Paris), iar mai târziu va participa nu o dată la Fesivalul de la Beyreuth. Cu toate acestea, la *Junimea* se citeau frecvent E. A. Poe şi prozatorul american Bret Harte, iar V. Pogor traducea în româneşte, în 1870, două poeme ale lui Baudelaire, publicate în aceleaşi *Convorbiri literare*, rămase însă fără nici o urmare. Forţând şi mai mult nota, Vl. Streinu va încerca, într-un studiu comparatist, să-l apropie pe Maiorescu de E. A. Poe.[19]

Despre ironie şi vestita zeflemea junimistă a venit vorba şi mai înainte. Nu mai puţin faimos era "Dosarul" Junimii ieşene, o colecţie de enormităţi şi gafe, adevărat *"sottisier"* al vremii, care creştea în fiecare şedinţă cu excerpte din discursurile sau articole d eprin ziare şi reviste. Dar junimiştii nu se cruţau nici între ei, gratulându-se cu epitete şi vorbe de duh nu tocmai inocente, precum *"pudicul Naum"*, *"bine hrănitul Caragiani"*, *"cei trei români"* (Lambrior, Tassu şi Panu, de nedespărţit unii de alţii), *"bărdăhănosul Creangă"*, *"carul cu minciuni"* (Iacob Negruzzi, bine informat întotdeauna cu ultimele ştiri şi anecdote), *"biblioteca"* (V. Pogor, cunoscut pentru că îşi schimba mereu opiniile în funcţie de ultima carte citită) etc. etc. Ironiştii cei mai acerbi erau Pogor şi Carp, cărora li se adaugă mai târziu Caragiale şi, într-un fel, şi Creangă. Adevărul e că junimiştii nu doar gustau şi practicau ironia, ci o trăiau de-a dreptul ca pe o formă de libertate spirituală. Iată şi o reflecţie mai sintetică asupra ironiei junimiste cu implicaţiile ei adânci în structura modelului cultural experimentat: "Ironia

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

junimistă, pentru că era aşadar de natură filosofică, a luat forma acelui scepticism schopenhauerian care, la Maiorescu s-a cristalizat în complexul său de superioritate creator, iar la Eminescu în pesimismul lui, congenital întreţinut şi vizionar. Junimea - excepţie făcând Eminescu – a promovat programatic doar critica prezentului, şi prin aceasta a sporit considerabil acuitatea mentalităţii româneşti pe latura adevărului, în cadrul unui prezent la îmbunătăţirea căruia, în toate sensurile, estetic, moral, social, politic, a contribuit."[20)]

Toate aceste componente ale *"structurii junimiste"* se regăsesc global în spiritul critic la *Junimea*, conferindu-i fizionomia specifică inconfundabilă. La cele spuse mai înainte adăugăm că nota definitorie a criticismului junimist e respectul pentru adevăr, disocierea fermă a valorilor şi adecvarea ideilor (într-un sens pragmatic) la realităţi şi posibilităţi. Organicişti în concepţie, adepţi ai evoluţionismului (organicismului) englez şţi german, junimiştii neagă orice rol pozitiv transformărilor bruşte, privind dintr-un unghi absolut, kantian, fenomenul cultural românesc, proiectat axiologic (începând chiar cu *Junimea*) în universalitate. Aceste severe criterii ale adevărului absolut universal, *"de înfăptuit"* precizează cu subtilitate Maiorescu, sunt tot atâtea criterii ale exigenţei critice creatoare de cultură autentică: "Pentru noi patriotismul nu poate fi identic cu imperfecţiunea şi o lucrare slabă nu merită laudă prin aceea că era românească." Sau şi mai explicit: "Demnitatea noastră de oameni nu ne permite ca din produceri ce la alte popoare culte ar fi obiecte de râs şi de compătimire să facem o colecţie venerabilă şi să o depunem pe altarul patriei cu tămâia linguşirii. Ce este rău pentru alte popoare este rău şi pentru noi, şi frumoase şi adevărate nu pot fi decât acele scrieri române, care ar fi frumoase şi adevărate pentru orice popor cult."[21)] Mesajul maiorescian este câte se poate de limpede: cel mai mare pericol de deznaţionalizare pentru un popor este propria mediocritate, stagnarea în euforia megalomaniei de toate felurile şi, implicit, absenţa raportării la criterii axiologice universale, transcendente.

5. O nouă paradigmă culturală

Încercând să depăşească imaginile-standard despre *Junimea*, pe care le-au pus în circulaţie junimiştii înşişi, preluate şi amplificate apoi de critica post-junimistă, Sorin Alexandrescu vede în societatea culturală ieşeană, în primul rând, *"un grup de presiune"*. Interpretarea critică – de astă dată - nu se face din perspectivă ideologică, aşa cum procedaseră ceilalţi exegeţi, ci printr-o "abordare dinspre sociologia cunoaşterii la semiotică".[22)] Criticul propune "o lectură circumspectă, ba chiar bănuitoare", avansând ideea că discursul sociocultural junimist este şi un metadiscurs sistematic, care-şi conţine propriile strategii de organizare internă, dar şi de ocultare (adică îşi defineşte explicit sursele, temele şi scopurile, dar le şi ascunde). Acest (meta-)discurs, care este un discurs colectiv, e pus în evidenţă, cel mai pregnant, de conceptul de "inteligenţie" - în dublu sens: umanist şi tehnocrat - cu care operează criticul. Artiştii, bunăoară Eminescu şi Caragiale, care nu participă la conducere şi nu se implică direct în exerciţiul politic, aparţin "inteligenţiei" în sensul definit mai înainte. E vorba, aşadar, de o diferenţiere a grupurilor şi programelor ideologice în perioada respectivă (anii '60 – '80), chiar în interiorul *Junimii*.

Toate aceste precauţii îi permit criticului următoarea interpretare de ansamblu: "Aş vrea să definesc «Junimea» ca 1) grup de presiune; 2) un intermediar între societate, politică şi cultură; 3) un microunivers închis în el însuşi; 4) o mică lume autonomă. Aceste definiţii corespund la patru (grupuri de) funcţii care se întrepătrund, uneori se contrazic, dar cel mai adesea se susţin reciproc."[23)] Se înţelege că definirea *Junimii* drept "grup de presiune" pune pe

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

primul plan relaţiile externe ale grupului faţă de cele interne, constitutive. Eficienţa strategiilor grupului depinde nu mai puţin însă de modul în care funcţionează ierarhia (destul de riguroasă) din interiorul grupului, structurat în trei cercuri concentrice: *conducătorii* (membrii fondatori şi în special P. P. Carp, T. Maiorescu şi Th. Rosetti), *guvernanţii* – care îndeplinesc profesiuni liberale şi activitate politică de rangul doi (unii dintre membrii fondatori; chiar şi Rosetti, la un moment dat, cade în acest al doilea cerc) şi *executanţii* (tineri de origine mai modestă; tehnocraţi care în meseria lor aplică programul junimist; nu acced şi nici nu aspiră la puterea politică sau la conducerea ideologică: lingvişti, poeţi, istorici, oameni de teatru, jurnalişti etc. – într-un cuvânt "*intelectuali* care se ignoră"). *Junimea* a fost, nu încape nici o îndoială, îndeosebi în perioada ieşeană, o lume închisă, autonomă, cu "o formă specifică de convieţuire, de distincţie elitară, o «society» unde se observă reguli stricte".

Aplicat şi modern, într-un limbaj destul de "tehnic" pe alocuri, comentariul lui Sorin Alexandrescu confirmă adesea adevăruri ale exegezei mai vechi, le resemantizează, dar mai ales limpezeşte percepţia globală a fenomenului junimist: introduce nuanţe şi multe distincţii noi. E un model de analiză pragmatică, pornind direct de la textele reprezentative. Pentru prima dată este delimitată clar faza discursului *fondator* junimist (1867 – 1873), cu rolul dominant al lui T. Maiorescu, de faza de după 1881, cu accentul pe *organizare* şi activitatea politică, inspiratorul şi capul mişcării devenind acum P. P. Carp, când declară *Era Nouă* în politica junimistă, calea de mijloc între liberali şi conservatori. De asemenea, criticul surprinde cu fineţe caracterul prin excelenţă colectiv al discursului sociocultural junimist, pentru a evidenţia totodată diferenţierile survenite ulterior în funcţie de dinamica internă a grupului. Trei programe, cu tipul de discurs aferent, se disting în mod pregnant, ilustrând în acelaşi timp trei cariere în cadrul *Junimii*, cu concordanţa şi (mai ales) diferenţe: este vorba de programul lui Carp, liderul politic al grupului, al lui Maiorescu, liderul ideologic, şi al lui Eminescu. Ultimul "desfăşoară o activitate paralelă, neoficială, întreruptă în 1883 de boala sa".[24] Toţi trei vorbesc însă în numele unor grupuri sociale diferite, cărora le aparţin în fond. Eminescu şi subgrupul său (Caragiale, Slavici, Creangă) rămân marginali la *Junimea*: participă la contestare, dar nu şi la organizarea propriu-zisă. De unde radicalismul criticii eminesciene; exclus fiind din jocul politic, el atacă politicianismul în întregime. E spiritul cel mai conservator al întregii mişcări.

Spre deosebire de ceilalţi, T. Maiorescu a produs o teorie a culturii (nu a "practicii sociopolitice" precum Carp), declarând autonomia artei şi a ştiinţei faţă de politică: separarea fermă a valorilor, de care vorbeau T. Vianu şi E. Lovinescu. Discursul său critic are un caracter eminamente normativ.[25] E drept că după 1881, el însuşi alunecă în politică, lăsând supremaţia lui Carp. Dar astăzi se vorbeşte mai mult de Maiorescu decât de Carp. Este revanşa literaturii faţă de politică.

Sintetizând, putem spune că toate acestea se constituie în elemente ale unei noi paradigme culturale. Deşi a existat un criticism prejunimist (paşoptiştii) şi un altul extrajunimist (liberalii şi socialiştii), *canonul* maiorescian s-a impus categoric, făcându-se simţit şi astăzi în cultura noastră. Pentru prima dată modelul cultural european ia expresie deplină la noi, cel puţin prin postulatul *"conversiunii către universal"* şi crearea *"unei lumi de valori autonome"* - preluând definiţiile lui C. Noica din cartea sa *Modelul cultural european*.[26] N. Manolescu vedea şi el în epoca *Junimii* o *"epocă de aşezare şi definire a scării româneşti de valori în context şi pe fundal european"*.[27] Remarcabilă a fost capacitatea de absorbţie a "noii direcţii", încorporând cele mai diverse influenţe, până la indistincţie, punându-şi, în cele din urmă, pecetea şi pe adversari. Aşa l-a adoptat pe Alecsandri, iar prin Eminescu a asimilat perfect codul poetic paşoptist. Conflictul cu Hasdeu a fost exagerat în mod artificial, iar Odobescu era ca unul de ai casei la *Junimea* din Bucureşti.

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

La fel stau lucrurile privite în context european, cu noua orientare junimistă spre cultura germană, asimilând cu precădere influenţe de tip catalitic (după teoria lui Lucian Blaga). Adevărul e că o cultură ca a noastră nu se poate face şi mai ales nu se judecă critic doar dinăuntrul ei. Cum spune undeva acelaşi Noica, ea se face cu alte culturi şi din alte culturi, iar când se face din toate culturile lumii, atunci ea atinge miracolul (Eminescu). Fără îndoială exista un deficit de discurs şi de formă în cultura română până la *Junimea*. Dar fiecare cultură, insistă Noica, are un ceas al ei de graţie: *"E ceasul unic în care limba nu e pe deplin formată, istoria comunităţii e deschisă, spiritul culturii e încă nedefinit. Acel ceas e irepetabil."*[28)] Un asemenea moment a trăit din plin generaţia *Junimii*.

Dar ce este mai important, prin junimişti, discursul cultural românesc intră într-o nouă fază a constituirii sale. Încă insuficient diferenţiat, câştigă în substanţă, e mult mai consistent. *"Un suflu de temeinicie trece astfel prin cultura noastră"* spune într-un loc Tudor Vianu.[29)] Aşezat pe fundamente filosofice solide, canonul maiorescian creează el însuşi condiţiile de a se realiza unitatea fondului cu forma. De fapt, nu fondul ne lipsea, în materie de discurs cultural, ci forma. Nota distinctivă, la nivelul articulării expresive, este transparenţa, argumentarea logică impecabilă, argumentativă. Maiorescu însuşi e spiritul cel mai cerebral, dintre marii scriitori junimişti, alături de Caragiale. E drept că junimiştii cei mai marcanţi au cochetat şi cu o anumită tradiţie politică ezoterică (francmasoneria). Canonul maiorescian s-a raliat însă ferm modelului cultural european, care nu este unul de tip iniţiatic. Din contra, e unul deschis, transmisibil, dovadă că s-a extins cu rapiditate pe tot globul. Iată cum descrie un filosof metoda maioresciană: "Studiile lui sunt construite totdeauna ca o demonstrare *inductivă* a concepţiilor *deductive*, exemplificările sunt o verificare prin *experienţă*, întocmai cum consideraţiile lui sunt o expunere prin cercetări teoretice, a ceea ce afirmă apriori, adică înainte de a începe desfăşurarea ideilor."[30)]

Capacitatea de absorbţie a canonului maiorescian e concurată numai de forţa sa modelatoare, într-un interval de timp aproape indeterminat. Oricum, sub semnul acestuia se află, într-un fel sau altul, întregul discurs cultural românesc din secolul al XX-lea.

Note:

1.V. *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei RSR, Bucureşti, 1979, pp. 473 – 476.

2.Fritz Martini, *Istoria literaturii germane de la începuturi până în prezent*. În româneşte de Eugen Filotti şi Adriana Hass, cuvânt înainte de Liviu Rusu, cu un studiu critic de Tudor Olteanu, Editura Univers, Bucureşti, pp. 325 - 332.

3. E. Lovinescu, *Antologia ideologiei junimiste*. Culegere de studii neadunate până acum în volum. T. Maiorescu, V. Pogor, Th. Rosetti, A. D. Xenopol, G. Panu, A. Lambrior, V. Burlă, P. Missir. Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1942, pp. 97 – 112. Un studiu critic mult mai amplu, bine documentat, avea să publice peste un an A. D. Xenopol sub titlul *Istoria civilizaţiilor*, tot în *Convorbiri literare*. Textul a constituit, probabil, teza de doctorat a acestuia la Giessen.

4. E. Lovinescu, *T. Maiorescu*, I (1840 – 1976), Fundaţia pentru Literatură şi Artă "Regele Carol II", Bucureşti, 1940, p. 162.

5. Ibidem, pp. 163 – 164.

6. Ibidem, p. 166.

7. Ibidem, p. 175.

8. E. Lovinescu, *T. Maiorescu şi posteritatea lui critică*, Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1943, p. 9. Iar câteva pagini mai încolo: "De la 1 ianuarie 1895 putem, aşadar, privi ciclul existenţei *Junimii*, a *Convorbirilor literare* şi a lui T. Maiorescu ca definitiv încheiat – iar pe cei ce se încearcă

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

să le ducă mai departe spiritul, îi putem considera ca întâia generaţie postmaioresciană." (ibid., p. 12).

9. G. Ibrăileanu, *Spiritul critic în cultura românească*. Ediţie selectivă, introducere, note şi tabel cronologic de Const. Ciopraga, Editura "Junimea", Iaşi, 1970, pp. 37 – 38.

10. Ibid., pp. 40 – 41.

11. Ibid., p.65. Mai pe larg spus: "Curentul acesta critic începe cu M. Kogălniceanu, se continuă cu C. Negruzzi, A. Russo, Alecsandri şi se sfârşeşte cu d. Maiorescu – ca să nu citez decât pe corifei, pe cele câteva personaje reprezentative care l-au întrupat. El are ca organe de luptă *Dacia literară*, *Propăşirea*, *România literară*, *Steaua Dunării* şi *Convorbiri literare* cât au apărut la Iaşi (adică cât a fost o cultură «moldovenească» deosebită, sau: în vremea formării culturii româneşti, care coincide cu formarea statului român, cu alte cuvinte până când se desăvârşeşte cu adevărat "Unirea"), revistă care a fost *«sora României literare»* cum o numeşte Alecsandri… Nu-i adevărat, dar, că «direcţia nouă» începe de la 1860 cu V. Alecsandri, cum zice undeva d. Maiorescu, şi cu atât mai puţin adevărat că «*singura* revistă critică, ce a avut-o România», au fost *"Convorbirile literare"*, cum zice aiurea tot d. Maiorescu, şi că: «*pentru întâia oară*» s-a arătat în *"Convorbiri"* o direcţiune în contra limbii obicinuite pe atunci în multe scrieri ale literaturii române."(ibid., pp. 65 – 66).

12. E. Lovinescu, *Istoria civilizaţiei române moderne*. Ediţie şi studiu introductiv de Z. Ornea, Editura Minerva, Bucureşti, 1997, p. 45.

13. Ibid., p. 46.

14. Ibid., pp. 188 – 189.

15. Ibid., p. 190.

16. Ibid., p. 194.

17. Şerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, *Istoria literaturii române moderne*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1985, p. 135.

18. T. Maiorescu, *Critice, 1866 – 1907*. Ediţie completă, vol. III, Editura "Minerva", 1908, Bucureşti, p. 203.

19. Vladimir Streinu, *Clasicii noştri*, Casa Şcoalelor, Bucureşti, 1943, pp. 99 – 123. Iată concluzia criticului: "Titu Maiorescu, pentru cultura noastră, propagă şi consolidează cu teoria psihologică a operei poetice, cu caracterul de scurtă întindere, dar şi de ˝abundanţă" al poemului, cu justificarea refrenului, cu problema valorilor de sugestie, cu ideea strofei finale, considerată ca începând creaţia şi silindu-i procesul la răsturnări de realizare, cu normele de liricitate ale artei poetice în sfârşit, - un ideal ingineresc al poeziei, formulat pentru întâia dată complet de Edgar Poe." (*op. cit*., p. 123).

20. Ion Negoiţescu, *Istoria literaturii române*, vol. I (1800 – 1945), Editura Minerva, Bucureşti, 1991, p. 103.

21. T. Maiorescu, *op. cit*., vol. I, p. 130.

22. Sorin Alexandrescu, *Privind înapoi, modernitatea*. Traduceri de: Mirela Adăscăliţei, Şerban Anghelescu, Mara Chiriţescu şi Ramona Jugureanu. Editura Univers, Bucureşti, 1999, pp. 48 – 49. Încă de la început criticul îşi precizează punctul de vedere: "Articolul meu se înscrie în linia proiectului global al sociologiei cunoaşterii (*Wissenssoziologie*) al lui Karl Mannheim şi al discipolilor săi, şi în sociologia formelor simbolice a lui P. Bourdieu. Ambii încearcă să depăşească anumite aporii marxiste. De asemenea, ţin seama şi de semiotica discursului, a lui A. J. Greimas, care ne poate ajuta la clarificarea problemei producerii sensului social." (*"Junimea" – discurs politic şi discurs cultural*, în *op. cit*., p. 50).

23. Ibid., p. 52.

24. Ibid., p. 63 (v. mai departe pp. 72 – 74).

25. Ibid., p. 75. Interesant şi acest portret pe care i-l face criticului: "Provenit dintr-un mediu intelectual burghez, este singurul dintre fondatori care nu este aristocrat. Din punct de

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)

vedere cultural, el este liderul unui grup faţă de care este social inferior. Nefiind nici proprietar de pământ, este de asemenea singurul care trăieşte de pe urma muncii sale intelectuale ca profesor şi avocat. Dintre cei trei autori discutaţi aici este tot singurul care în paradigma sa nu priveşte munca drept substanţă a conţinutului. Spre deosebire de Eminescu, el este mândru de munca sa, dar spre deosebire de Carp, nu o conceptualizează şi nu îi conferă nici un rol în sistemul societăţii. S-ar zice că Maiorescu şterge în grup urmele identităţii sale, atât social cât şi teoretic. Burghezul a devenit modelul de comportament al acestui subgrup al unui club aristocratic iar fiul revoluţionarului de la 1848 a devenit teoreticianul contemplării dezinteresate a artei. În cultura română, cunosc puţine exemple ale unei astfel de ştergeri sistematice a urmelor vieţii în operă."(ibid., pp. 74 – 75).

26. Constantin Noica, *Modelul cultural european*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, p. 52 şi p. 58.

27. Nicolae Manolescu, *Contradicţia lui Maiorescu*, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1970, p.

28. Constantin Noica, *Jurnal de idei*. Text stabilit de: Thomas Kleininger, Gabriel Liiceanu, Andrei Pleşu, Sorin Vieru. Editura Humanitas, Bucureşti, 1990, p. 234.

29. Tudor Vianu, *op. cit.*, p. 139.

30. I. Brucăr, în Titu Miorescu, *Logica* cu îndreptările, adăugirile şi însemnările autografe ale autorului, cu adnotări, note şi un studiu introductiv de ~, Monitorul Oficial şi Imprimeriile statului, Bucureşti, 1940, pp. 42 – 43.

BDD-A2939 © 2002 Universitatea Petru Maior
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 21:16:02 UTC)